

1993

SVEA NILSSONS BERÄTTELSE, SLÄTTÖ, SÖDRA FINNÖ

Vi har intervjuat Svea Nilsson som föddes på Slättö, Södra Finnö den 6:e juni år 1915. Svea är alltså nu 78 år gammal och bor på servicehuset Stenbrinken i S:t Anna.

Slättö där Svea föddes under dramatiska förhållanden ligger ungefär mitt på den stora ön Södra Finnö. Svea föddes i hemmet en natt och en grannfru, Gerda Käcker hjälpte henne till livet.

Svea växte upp på Slättö där föräldrarna hade en liten lantgård med några djur, kor och höns och även en häst som hette Brunte. Svea var väl ungefär 6 år när hon flyttade med föräldrarna till Strömsdal i Sandfjärden där fadern skulle öppna affär. Flyttningen var strapatsrik. Man fick låna båt och hyra lastfärja från Svensmarö. En karl som Svea kommer ihåg att han hette Bengtsson körde färjan där allt flyttgodset var lastat. Det var bara deras svartvita hund som hette Moppe som inte kom med, men hunden var klok som fan och hittade till sitt värdfolk, dit han måste både ha sprungit och simmat. Man lade sedan till vid den ganska stora Strömsbryggan. Där var strömt värre så det var med stora svårigheter man kom till. Familjen var kanske inte så sjövan. Svea satt på bryggan och drack sitt kaffe som modern tagit med och som skulle drickas innan man gick iland. Naturligtvis tappade Svea sin kopp i sjön och så var den förlorad för det var ju djupt vid bryggan.

Fadern gick sedan den 10 minuter långa vägen bort till Strömsdal där familjen skulle bo. Men i huset man skulle installera sig i bodde redan en familj vid namn Kotte. Dom hade barn också så där gick ju inte att flytta in. I stället fick man med båtarna gå till Kullholm i Lindersfjärden där Sveas morföräldrar bodde. Dom hade en liten stuga intill sitt boningshus där familjen Nilsson fick bo under sommaren och vintern. På våren sedan flyttade man till Strömsdal och Kottes dom fick flytta ner till en sjöbod eftersom dom inte fått någon annanstans att bo.

Fadern skötte sedan sin affär, men till boningshuset hörde också en liten ladugård så man skaffade ko och "julgris". I ladugården där det var varmt vintertid hade man också höns.

Man hade direkt ingen jordbruksmark men korna och grisen skulle ju ha mat. Därför fick dom slå vass och torka till föda åt djuren. Vassen fick man slå på försommaren innan den gått i blom. Vidare fick man slåttöra en äng på östersidan som inte användes av bönderna Gustav Svensson och hans granne Mats Axelsson i Djursunda.

Familjen var ingen storfiskare, men man hade naturligtvis en roddbåt, nät och ryssja för husbehovsfiske. Svea kommer särskilt ihåg en gräsligt stor ål som man fångat vid Finnö och lagt i sumpen därhemma. Men bamseålen den försvann. Var väl så stark att den bröt sig ut ur sumpen. Fadern var väl ingen större hantverkare men han byggde ändå själv stugan därhemma och sedan var han duktig på att hjälpa folk med frukträsplantering.

Strömsdal ligger inte så långt från Ramsdal så det blev naturligt för Svea att gå i skolan i Ramsdal. Den första läraren hon hade där hette Sven Franke som var rysligt snäll så honom tyckte Svea om. Sedan fick hon en lärarinna som hette Anna (Skäggner?) och som tidigare verkat på Yxnö.

Svea var säkert en mycket duktig elev. Hon säger att hon hade stora A i alla ämnen. Hon tyckte att det var lite retligt att visa dom nyfikna skolkamraterna Maj-Britt, Rolf och Gertrud sitt betyg, för hon visste att dom inte hade varit lika duktiga.

Svea har en rolig historia att berätta om magister Franke. Det handlar om när han var och handlade i faderns affär. Affären som sådan, var lite märklig. Den låg längst ute på en brygga så att ortsbefolkningen som kom med båt kunde förtöja direkt vid affären och handla. Andra har berättat att man förtöjde båten i kassaapparaten. Värre var det för dom som kom till fots. Dom fick gå på bryggkanten in genom en dörr på sidan av affären. Magister Franke var kanske lite distra. En gång tog han ett steg för mycket när gick ut från affären så han ramlade i sjön. Det var visserligen inte så djupt där, men han hade ju ramlat i och var genomblöt så stor han var. Men affären var ju diversehandel som brukligt var på den tiden. Där fanns både byxor och skor så magistern han blev nyekiperad efter sitt ofrivilliga dopp.

Fröken Anna i sin tur levde ett långt liv och gick bort på Stenbrinken där hon tillbringde sina sista år. Det dröjde dock länge innan hon flyttade in på "ålderdomshemmet". Hon ville klara sig själv och bodde för sig själv, men hon blev sjuk och sedan sittande i rullstol så hon fick slutligen ge sig och kom så in på Stenbrinken.

Sista skolåret blev Sveas mormor sjuk så hon fick flytta dit en månad på eftervintern och hjälpa och sköta om henne. Hon var sängliggande så den unga fröken hade ganska jobbigt med lyft och tvätt och allehanda sysslor, men som hon själv säger "det gick bra för det var ju bara morfar, mormor och jag". Men det blev tid över. Mormor hade symaskin som Svea fick låna. På den sydde hon förkläden samtidigt som hon konverserade mormodern dom stunder hon orkade sitta uppe i sängen och dricka the.

I början av mars kom Sveas lite äldre kusin - dottern till byggnadssnickaren Karl Larsson och hans hustru Selma - till Kullholm för att ta hand om mormodern.

När Svea gått skolan färdigt gav hon sig ut i vida världen och tog arbeten som hembiträde. Hon flyttade till Gamleby och fick jobb hos en karl som var vegetarian så han åt varken kött eller fisk. Gamleby var inte så stort på 30-talet. Svea kommer bara ihåg att där fanns ett berg minst så högt som Ramunderberget i Söderköping. Han som hon jobbade hos bodde i ett stort och högt hus, där det också fanns en vävstuga i nedervåningen där Svea kunde bedriva den lilla fritiden med vävning.

Efter ett år slutade hon jobba åt mannen i Gamleby och flyttade hem till skärgården igen. Föräldrarna ville att Svea skulle börja arbeta åt en apotekarefamilj Eriksson som var sommargäster vid Strömmen tillsammans med dottern Tora som var gift Miller. Apotekaren flyttade sin verksamhet från Finspång till Eskilstuna på våren och Svea fick följa med däremellan, men ganska tidigt på våren flyttade man åter ut till Strömmen för sommarboende. Svea fick jobba för dem som piga, men hon slutade när Eriksson flyttade tillbaka hem till Eskilstuna.

Fadern drev som sagt en liten diversehandel i Sandfjärden. Det fanns ju ingen bilväg ner till Strömsdal från Ramsdal. Det var också ganska långt sjövägen över till Tjärholm. Därför transporterades varorna till Strömsbryggan med en båt som hette Maria och som troligen bedrev reguljär kustfart i området. Ganska ofta kom det sknasare och erbjöd sina varor. Svea säger att dom var "tattare" och ganska mörka. Man var nog lite rädd för dem eftersom dom hade ett genuint dåligt rykte. Dom sålde huvudsakligen korgar och det är klart att det gjordes affärer. Dom fick också övernatta på gården men dom var hänvisade att ligga i höet på logen vilket accepterades.

Man hade dock aldrig besök av luffare ute vid Strömmen, men man visste att dom fanns längre in mot land.

Posten kom till Tjärholm där den fick hämtas av dom som bodde vid Strömmen. Det var roddekan över till Tjärholm vid öppet vatten. Vintertid tog man sig över på isen med spark, skidor eller till fots. Svea minns en tragisk posthämtning en vinter på mitten av 30-talet. Fadern var över till Tjärholm. På vägen hem fick man ta en omväg vid Hindöholmarna för där var strömt och öppet vatten. Men hunden Moppe som var med skulle ta närmaste vägen hem och skulle simma över råkarna. Men strömmen tog hunden så den kom under isen och drunknade. Faderns bror Albin hittade hunden ilandfluten efter islossningen. Han bar hem den döda hunden som sedan fick en värdig begravning på Strömmen.

Ett annat kommunikationsmedel som i viss mån bröt skärgårdsbefolkningens isolering var tillkomsten av telefon. Svea kan härleda telefonens installation på Strömsdal till slutet av 30-talet. Telefonen kom ungefär samtidigt som en fru Lejon flyttat från Gransjö till Valdemarsvik av åldersskäl.

Telefonen var en sådan där gammal väggtelefon med vev så man fick beställa telefonsamtalen via en telefonfröken (växeltelefonist) som fanns vid Torönsborg eller möjligen Bottna.

Vi frågade Svea om man ofta var i kyrkan, om man hade kalas och fester som man umgicks på grannar emellan osv.

Till kyrkan var det längst så det blev inte allt för ofta. Det var ju S:t Anna kyrka man hörde till och det var då att ro eller vintertid åka spark till Tjärholm och sedan gå eller ta sparkstöttingen till kyrkan, men det var en väg på åtminstone en halv mil. Det blev någon gång till julottan, men man fick starta tidigt. Det måste ju ätas julmat innan man gav sig iväg också.

Däremot hade man mycket festligheter med kalas, bjudningsbaler och dans i grannområdena. Det var i Kårebo, Jonsberg, Lilla Högsjö och i Ramsdal. I Kårebo fanns en stuga som det dansades i

och Sigrid Svenssons mamma hade dans i stugandär hon bodde och i Ramsdal var det en hästkarl som bodde i en statarlänga och där hade han dans.

Man dansade mycket vals minns Svea och det var många spelemän från trakten. Det var Knut från Petängen som spelade fiol. Det var Gösta från Jonsberg som spelade dragspel. Han blev tyvärr inte så gammal, för han blev sparkad i huvudet av en häst och dog av skadorna han fick. Sedan var det någon från Kårebo som kunde spela också.

Det kunde komma folk till danserna ganska långt ifrån. Svea minns sin första dans. Det var med en karl ända från Ängelholm. Hon blev nästan rädd när han bad henne komma med upp och dansa. Det var i stugan vid Kårebo och Svea var bara 15 år gammal.